

רשימות חוברת נג

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"ק פרשת ואתחנן, שבת נחמו, הננו מוציאים לאור מאוצר רשימותיו של כ"ק אדמו"ר זי"ע שרשם לעצמו — ביאור המשנה (מדות פ"ג מ"ז) "פתחו של אולם כו'" (מב' ניסן ש"ת), בקשר ובשייכות להנחמה דבנין ביהמ"ק השלישי, החל מלימוד עניני ביהמ"ק בתורה.

ובתור הוספה — רשימה דחתונה י"א תמוז תש"ד (נדפסה בחוברת ב' בתחילתה, ובאה כאן בפיענוח מחודש), בקשר ובשייכות לט"ו באב (זמן של שידוכין ונישואין) שחל בשבוע זה, ומה גם שברשימה זו נתבאר החידוש דמתן-תורה אודותיו מסופר בפרשת השבוע.

לתועלת הלומדים, למען ירוץ בו הקורא, הנה, לאחר העתקת הרשימה בלשון אדמו"ר בעצמו בכתי"ק, בא גם פיענוח ותיבות-קישור המשולבים בין דברי הרב, וכן ציוני מראה מקומות הבאים בשוה"ג, שנערכו ע"י המו"ל, בדרך אפשר ועל אחריותם בלבד, ובפרט שעמקו וכו' דברי רבינו, כנודע.

מערכת „אוצר החסידים"

עש"ק פ' ואתחנן, ה'תשנ"ו
ברוקלין, נ.י.

(מדות ג' ז') ש"ת ב' ניסן ביהכ"נ. פאריז.

פתחו של אולם כו'.

משכן וביהמ"ק נחלקים לג"ח: חצר — מותר גם לישראל — היכל — רק לכהנים, וגם בין המזבח והאולם דינו כן עיב"ז רשימת מנורה — וקה"ק — רק לכה"ג.

והנה בעבודה בכאו"א: חצר היינו בכניסתו מעניני חוץ, תחלה לראש צ"ל רחוץ ידיו ורגליו, כי המתאבק עם מגול כו'. ועיקר ענין העזרה שחיטה וזריקה והקטרת החלב, היינו הוצאת החמימות — דם — מעניני עוה"ז שצ"ל בלא לב ולב, וזריקתו לה', וכן החלב, תענוג. ענין ההיכל — קטרת מנורה ושלחן — תפלה ות"ת. וקה"ק — קטרת וארון, מס"נ דתפלה ופני' התורה.

והנה כשהאדם כבר בעזרה ועשה כל ענינים הנ"ל, אין עכוב בכניסתו לאולם — שלכן לא הי' לו דלת — וגובהו מ' — שצריך להכנס רצון שכל מדות מחדו"מ, אבי"ע שבנפש, שכאו"א כלול מ', וגבוה מעל גבוה. — ורחבו כ' — נה"א ונה"ב, והם זה בצד זה, רוחב. וה' מלתראות כו' — שכאו"א צריך גם הוא להוסיף על מה שכבר מצא בנוי — חנוך אבות, הרגל, סביבה — ונתגלה גם יחידה ע"י מעשה בפועל, אהמ"ס — וזהו ה' דוקא. והעבודה היא לאט לאט, וזהו שהתחונה עודפת רק אמה מזה — בימין מקרבת קום עשה — כו'. נמצא העליונה ל' אמה כי כשאיש ואשה, נה"א ונה"ב, נשמה וגוף, כו' שרוי' ביניהם, ע"ס. וצורת אות ל' — כ' ועליו ו' דוהנורא עושה שלום כו'. וצריך לזהר שלא ישכח שאלמלא עוזרו בכ"ז כו', וזהו שנדבך של אבנים — דומם, אין לו חיות — בין כאו"א

(מדות פ"ג מ"ז) ש"ת ב' ניסן, ביהכ"נ. פאריז.

א. איתא במשנה "פתחו של אולם כו".

ולבאר פרטי הענינים שבמשנה זו בעבודת האדם — יש להקדים:
המשכן וביהמ"ק נחלקים לג' חלקים:

(א) חצר (ודוגמתו במקדש העזרה¹) — שבו מותר גם לישראל להכנס².

(ב) היכל — שהכניסה אליו מותרת רק לכהנים³ (וגם בין המזבח והאולם דינו כן (שהכניסה רק לכהנים)⁴ — עיין בזה רשימת מנורה⁵).

(ג) וקדש הקדשים — שהכניסה אליו מותרת רק לכהן גדול (ביוהכ"פ)⁶.

ב. והנה, ג' חלקים הנ"ל שבמשכן וביהמ"ק — ישנם גם בעבודה בכאו"א מישראל:

(א) "חצר", שבו הכיור וכנו לקידוש ידים ורגלים — היינו בכניסתו מעניני חוץ, הנה תחלה לראש צ"ל רחוק ידיו ורגליו מהלכלוך שנדבק בו בהיותו בחוץ, כי המתאבק עם מנול כו".

ועיקר ענין העזרה (חצר) — שבה מזבח החיצון שעליו מקריבים הקרבנות, שבה נכלל שחיטה וזריקה והקטרת החלב, וענינם בעבודה: שחיטה, היינו הוצאת החמימות — דם — מעניני עוה"ז (שההתעסקות בהם צ"ל בלא לב ולב⁸), וזריקתו לה, וכן הקטרת החלב — תענוג⁹ — לה.

(1) ראה רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א ה"ה: "כל המוקף במחיצה זו שהיא כעין חצר אוהל מועד הוא הנקרא עזרה".

(2) ראה שם פ"ז הי"ט: "עזרת הכהנים (ועאכו"כ עזרת נשים ועזרת ישראל) .. ישראל נכנסין לשם .. בשעת צרכיהם לסמיכה ולכפרה ולשחיטה ולתנופה".

(3) ראה שם הכ"א: "ההיכל .. אין נכנס לשם אלא (כהן) רחוק ידים ורגלים".

(4) ראה אנציק' תלמודית ערך בין האולם למזבח (ע' קיד). וש"נ.

(5) "הדלקת הנרות, צ"ט, פאריז" — י"ל בעזה"י בפ"ע.

(6) ראה רמב"ם שם הכ"ב: "בית קדש הקדשים .. אין נכנס לשם אלא כהן גדול ביוה"כ בשעת העבודה".

(7) ראה תניא ספכ"ח.

(8) ע"פ לשון הכתוב דה"א יב, לג. וכפי' ויק"ר פכ"ה, ב. הובא בפרש"י שם (הערת רבינו

בסה"מ תש"ט ע' 222).

(9) ראה גיטין נו, ב. לקו"ש ח"ג ע' 941. ע' 950. ועוד.

(ב) ענין ההיכל — שבו מזבח הפנימי שעליו מקטירים קטרת, מנורה ושלחן — קאי על תפלה ותלמוד תורה¹⁰.

(ג) וקדש הקדשים — שבו היתה תכלית השלימות דעבודת הקטרת ביוהכ"פ¹¹, ובו נמצא הארון — קאי על מס"נ דתפלה ופנימיות התורה¹².

ג. והנה, לאחרי הקדמה זו נבוא לבאר פרטי הענינים במשנה הנ"ל — "פתחו של אולם (שלא היו לו דלתות¹³) גבהו ארבעים אמה, ורחבו עשרים אמה, וחמש מלתראות (קורות מצויירות ומכוויירות¹⁴) של מילת (אילן שגדלים בו עפצים שקרויין מילין) היו על גביו, התחתונה (הקורה התחתונה מושכבת על משקוף הפתח לרחבו של פתח) עודפת על הפתח אמה מזה ואמה מזה (נמצא ארכה עשרים ושתים), שלמעלה ממנה (קורה שני' שלמעלה הימנה) עודפת עלי' (על הראשונה) אמה מזה ואמה מזה (נמצא ארכה עשרים וארבע וכו'), נמצאת העליונה שלושים אמה. ונדבך של אבנים הי' בין כל אחת ואחת" (חמש קורות אלו לא היו נוגעות זו בזו, אלא שורה של בנין של אבנים היתה בין זו לזו¹⁴) — בעבודת האדם:

כשהאדם נכנס מעניני חוץ ונמצא כבר בעזרה, ועשה כל ענינים הנ"ל (רחוץ ידיים ורגלים, הוצאת החמימות מעניני עוה"ז וזריקתו לה', וכן הקטרת התענוג לה') — אין עכוב בכניסתו לאולם, שלכן לא הי' לו דלת, כך שאין דבר מעכבו מליכנס לאולם.

"וגובהו ארבעים" — שצריך להכנס בכל ד' הענינים דרצון, שכל, מדות, ומחשבה דיבור ומעשה, שהם אצילות בריאה יצירה עשי' שבנפש, שכאו"א מהם כלול מיו"ד — ארבעים, וענין זה נרמז בגובה ("גובהו ארבעים") דוקא, כי, ד' ענינים אלה הם זה למעלה מזה, "גבוה מעל גבוה"¹⁵.

"ורחבו עשרים" — שצריך להכנס בכל עשר כחות דנפש

(10) ראה תו"א ויקהל פח, ג"ד (מנורה — תורה). אוה"ת ויקהל ע' ברא (קטורת — תפלה).

(11) ראה סה"מ מלוקט ח"א ע' רנב. וש"נ.

(12) ראה סה"מ תרצ"ט ע' 221 (ארון — פנימיות התורה).

(13) מדות פ"ב מ"ג.

(14) פ"י הרע"ב.

(15) קהלת ה, ז.

האלקית ונפש הבהמית (עשרים), וכיון שהם זה בצד זה (זה לעומת זה¹⁶), נרמז זה ברוחב (ולא בגובה).

"וה' מלתראות כו" — שכאו"א צריך גם הוא להוסיף על מה שכבר מצא בנוי, היינו, להוסיף על מה שיש לו כבר מצד חינוך אבות, מצד ההרגל, ומצד הסביבה. וכשמוסיף בכל ד' ענינים הנ"ל, אזי נתגלה גם יחידה — ע"י מעשה בפועל — שהיא (יחידה) אהבה מסותרת¹⁷. וזהו ה' דוקא, כי יחידה היא בחי' החמישית.

והעבודה היא לאט לאט, וזהו ש"התחתונה עודפת" רק "אמה מזה" — בימין מקרבת¹⁸, קום עשה, "ואמה מזה" — בשמאל דוחה¹⁷, שב ואל תעשה; "שלמעלה ממנה עודפת עלי" אמה מזה כו", כאמור, לאט לאט.

"נמצאת העליונה שלושים אמה" — כי, כשאיש ואשה — נפש האלקית ונפש הבהמית, נשמה וגוף — כו' שרוי' ביניהם¹⁹, שניתוסף על העשרים דנה"א ונה"ב עשר ספירות (שכינה) — שלושים. ומרומז בצורת אות ל' (שלושים) — כ' ועליו ו': כ' — קאי על נה"א ונה"ב (כנ"ל), וו' — קאי על ו' ד"והנורא", שהוא עושה שלום כו"²⁰.

וצריך ליוזר שלא ישכח שאלמלא הקב"ה עוזרו בכל זה כו'²¹, וזהו ש"נדבך של אבנים" — דומם, אין לו חיות — "בין כל אחת ואחת", שנרגש אצלו שמצד עצמו אינו יכול לעשות מאומה, להיותו כמו דומם, אלא שהקב"ה עוזרו כו'.

(16) ראה תניא רפ"ו.

(17) ראה לקו"ת תצא לח, ג. שה"ש ה, ג"ד.

(18) סוטה מז, א. וש"נ.

(19) שם יז, א.

(20) ראה לקו"ת ואתחנן ח, א: "שלום הוא המחבר שני הפכיים כמ"ש עושה שלום במרומיו .. והיינו לפי שנמשכה הארה יותר עליונה הכוללת ומחברת שני הפכיים ע"י שבטלים אל הארה ההוא .. והמשכה הוא היא מ"ש בתפלה והנורא .. בתוספת וי"ו (משא"כ הגדול הגבור בלא וי"ו), וי"ו המשכה להיות גילוי בחי' נורא הוא גילוי ביטול זה שעל ידו יוכלו הב' הפכיים כו".

(21) ראה סוכה נב, רע"ב.

חתונה — ל"נ — יא תמוז ה'תש"ד, ברוקלין.

פותחין בכבוד תורה (ע"ד ברכות סג:) — בחתונה שהיא ענבי הגפן בענבי הגפן (פסחים מט:), בת הרב לבן הרב, פותחין בתורה, שעלי' ארז"ל (יבמות סג:) עה"פ מצא אשה מצא טוב, כמה טובה אשה טובה אי בגוה משתעי כו' אי בתורה כו'. וי"ל עוד שייכות, שהרי חתונה היא התחלת בנין בית חדש בישראל, וצ"ל על יסוד חזק, ועז"נ חכ' נשים בנתה ביתה, שהעיקר תלוי בהאשה, שלכן נק' עקרת הבית. ואין היסוד חזק אלא כשהוא ע"פ הוראות התורה, שעל התורה נדרש סיפא דקרא חצבה עמודי' שבעה וכדו"ל (שבת קטז:).

והנה לבאר ענין מ"ת ארז"ל הובא ביד סוף הל' חנוכה גדול השלום שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם. וענין זה הוא בכמה דרגות: בעולם גופא.

ויובן בהקדם בי' חדוש מ"ת, שלכאורה הרי גם קודם מ"ת קיים א"א את כה"ת ואפילו ע"ת (יומא כח:). וידוע מה שהאריכו בראשונים ואחרונים אם קודם מ"ת הי' להם דין בני" או ב"נ.

אלא שהחילוק יובן עפמ"ש (שמ"ר פי"ב) כשברא הק' את העולם גזר ואמר השמים שמים לד' והארץ נתן לבנ"א, כשביקש ליתן התורה בטל גזירה ראשונה ואמר התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים ואני המתחיל.

— ומ"ש בסוכה (ה:) מעולם לא ירדה שכינה למטה ולא עלו כו' למעלה מעשרה טפחים, ל"ק אמ"ש בשמ"ר, כי הרי גם למע' מי"ט ה"ז בעולם זה אלא שהוא רשות בפ"ע בעולם גופא. וצע"ק מסיומא שם: למטה מי"ט (וע"פ דא"ח ראה ד"ה וירד ד' על ה"ס רמ"ג שהוא — כמדומה — אצי' שבבי"ע, ומתאים הנ"ל א"כ).

היינו שבמצוה הרי יש ב' ענינים, אדם העושה המצוה, והדבר שבו נעשית המצוה. וענין הא' הי' גם קודם מ"ת, כי היו נשמות נעלות כו', אבל בדבר הגשמי לא נמשך קדושה מפני גזירה הנ"ל.

— ובזה יובן ג"כ שאלת המלאכים (שבת פח:): מה לילוד אשה בינינו, אחרי שכבר ידעו מכבר שנותנים התורה לבנ"י, ופשט ל' הש"ס משמע שהי' זה ביום מ"ת, אלא שהחידוש הי' כי הם חשבו שיהי' ע"ד

קיים א"א כו', וכשראו שעלה משה למרום, ביטול גזירה הנ"ל, הקשו איך אפשר זה. והי' המענה כי לקבל תורה בא, ובכח התורה וענינה הוא לעשות שלום כנ"ל.

— ובזה יוכן בפשיטות הא דשבועת האבות הי' שים ידך תחת ירכי, כדי שתהי' שבועה בנק"ח (שבועות לח: עיי"ש). ואף שבא"א הטעם כמ"ש בב"ר והובא בפירש"י (ברא' כד' ב) שהי' מצוה ראשונה ובאה ע"י צער כו', אבל הרי גם יעקב השביע כן את יוסף. והרי האוחז באמתו מביא מבול לעולם (נדה יג:). ואף קודם מ"ת כן הוא, כדמוכח מהראי' שמביא שם (ולא נחשב במצות דב"נ, אף אם נאמר שהוא מה"ת, כי נכלל אם בש"ד או בג"ע). ואף דנשוי מותר, הרי בכ"ז מחמירים ע"ע, כדאיתא שם בתוד"ה אם. ועכצ"ל דלא הי' חפץ אחר של קדושה, אף שקיימו כה"ת, והוא כנ"ל דלא שרתה הקדושה בדבר הגשמי, והוא ע"פ גזירה הנ"ל.

ואיך נעשה שלום בין הגו"ר ע"י התורה, הוא ע"י הקדמת השלום בין יצה"ר ויצ"ט, בשני יצריך, כאברהם שעשאו ליצה"ר טוב, ולא כדוד שהרגו (ירוש' ברכות פ"ט ה"ה). ותנאי מוקדם לזה שביצ"ט גופא יהי' שלום בין הראש, מוח ושכל קר והלב רגש מדות. ובבנ"א בעלי מוחין כמה דרגות, ומתנשאים על האנשים פשוטים שאין שכלם מפותח, משא"כ מצד נקודת הלב. וז"ש אני ישנה — בגלותא — ולבי ער, נקודת היהדות שישנה אפי' בקשב"ק ונתעוררת כשנוגע בענין שבאמונה (סש"ב פ). וז"ש בחדא"ג מכות () רמ"ח מ"ע כנגד רמ"ח אברים אשר אנכי הוא כנגד הלב. וזהו שחידש הבעש"ט במעלת אנשים פשוטים, וכמ"ש אדה"ז עה"פ והסנה איננו אוכל (קוני' שיקאגא).

ובאדם גופא: אופן העבודה עם הגוף בשלום ושלא ע"י סיגופים ותעניות, וכפי' הבעש"ט עה"פ כי תראה חמור גו' (היום יום ע').

וזהו שבנשואין אומרים אשר ברא כו' שלום כו', וביבמות שאז שרוי שלום, כי הרי בלא אשה אדם מביא חטים חטים כוסס כו', כי מהו השייכות לאדם, ל' אדמה לעליון, שיהי' ניזון מענינים הגשמיים, וזה נעשה ע"י האשה, וע"פ הוראות התורה שכל נתיבותי' שלום.

חתונה — לא נאמר — יא תמוז ה'תש"ד, ברוקלין.

א. ידוע הכלל שפותחין בכבוד תורה (ע"ד ברכות סג, ב¹).
ועאכו"כ בחתונה שהיא "ענבי הגפן בענבי הגפן" (פסחים מט,
א²), חתונה בין משפחות של תלמידי חכמים, בת הרב לבן הרב —
בודאי פותחין בתורה.

ומה גם שכללות ענין החתונה שייך לתורה, שעלי' אמרו רז"ל
(יבמות סג, ב) על הפסוק³ "מצא אשה מצא טוב", "כמה טובה
אשה טובה, אי בגוה (באשה כפשוטה) משתעי כו' אי בתורה משתעי
כו'" ("שהתורה נמשלה בה"), שבזה מודגשת השייכות של חתונה
("מצא אשה") לתורה⁴.

ויש לומר עוד שייכות בין חתונה לתורה — שהרי חתונה היא
התחלת בנין בית חדש בישראל, ובנין זה צריך להיות על יסוד חזק,
ועז"נ⁵ "חכמות נשים בנתה ביתה", שהעיקר תלוי בהאשה⁶, שלכן
נקראת עקרת הבית⁷. ואין היסוד חזק אלא כשהוא ע"פ הוראות
התורה, שעל התורה נדרש סיפא דקרא ("חכמות בנתה ביתה"⁸,
שסיומו) "חצבה עמודי' שבעה", וכדרשת רז"ל (שבת קטז, א)
"חצבה עמודי' שבעה אלו שבעה ספרי תורה"⁹, היינו, שבנין הבית —
שתלוי בחכמות נשים ("חכמות בנתה ביתה") — הוא באופן ד"חצבה
עמודי' שבעה", שבנוי על יסוד חזק, ע"פ הוראות התורה.

(1) ושם: "כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה .. פתחו כולם בכבוד אכסניא ודרשו, פתח רבי
יהודה .. בכבוד תורה ודרש כו' ועוד פתח ר' יהודה בכבוד תורה ודרש כו'".

(2) ושם: "ישא בת ת"ח וישיא בתו לת"ח, משל לענבי הגפן בענבי הגפן, דבר נאה
ומתקבל".

(3) משלי יח, כב.

(4) ובשמים: (א) קרא משתעי באשה ובתורה (ע"ד שני פירושים בפסוק אחד ששייכים זל"ז
(ראה לקו"ש ח"ג 782)), (ב) גם להפירוש שמשתעי בתורה, נמשלה התורה לאשה ("אי בתורה
משתעי קרא, כמה טובה אשה טובה שהתורה נמשלה בה").

(5) משלי יד, א.

(6) ראה סנהדרין קי, א: "חכמות נשים בנתה ביתה זו אשתו של און בן פלת כו'".

(7) ראה ב"ר פע"א, ב. זח"א קנד, א. אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תתנח ואילך. ע' תתנא.

(8) שם ט, א.

(9) "דפרשה זו (ויהי בנסוע) ספר לעצמו .. נמצא ספר וידבר (במדבר) נחלק לג' ספרים"

(פרש"י שם).

ב. והנה, לבאר ענין מתן תורה (שמזה יובן גם לענין חתונה ששייכת לתורה) — אמרו רז"ל¹⁰ (הובא ביד סוף הל' חנוכה) "גדול השלום שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם".

וענין זה הוא בכמה דרגות: בעולם גופא — בין העליונים לתחתונים, בין הרוחניות לגשמיות, ועד"ז באדם גופא, כדלקמן.

ג. ויובן בהקדם ביאור החידוש דמתן-תורה¹¹ — שלכאורה הרי גם קודם מ"ת קיים אברהם אבינו את כל התורה ואפילו עירובי תבשילין (יומא כח, ב). וידוע מה שהאריכו בראשונים ואחרונים אם קודם מ"ת הי' להם דין בני"א או דין בני-נח¹².

אלא שהחילוק (בין קודם מ"ת ולאחר מ"ת) יובן עפמ"ש במדרש (שמו"ר פי"ב, ג) כשבא הקב"ה את העולם גזר ואמר השמים שמים לד' והארץ נתן לבני אדם¹³, כשביקש ליתן התורה, בטל גזירה ראשונה ואמר התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים ואני המתחיל.

— ומ"ש בסוכה (ה, א) "מעולם לא ירדה שכינה למטה ולא עלו משה ואליהו למרום שנאמר השמים כו"¹⁴, ופריך "והכתיב¹⁴ וירד ה' על הר סיני", ומשני שירידת השכינה על הר סיני היתה "למעלה מעשרה טפחים"¹⁵, לא קשיא אמ"ש בשמו"ר שביטל הגזירה וירד למטה בארץ, כי הרי גם למעלה מעשרה טפחים ה"ז בעולם זה, אלא שהוא רשות בפ"ע¹⁶ בעולם גופא.

ועדיין צע"ק מסיומא שם (בהתירוץ על השאלה "ולא עלה משה ואליהו למרום, והכתיב¹⁷ ומשה עלה אל האלקים . . והכתיב¹⁸ ויעל אליהו בסערה השמימה"): "למטה מעשרה (טפחים)", "שעלו לעמוד ברשות

(10) ראה גיטין נט, ב. ספרי נשא ו, כו. במדב"ר פי"א, ז (וראה לקו"ש ח"ח ע' 349 ואילך).

(11) בהבא לקמן — ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 79. ע' 317. חט"ז ע' 213. ועוד.

(12) ראה הנסמן באנציק' תלמודית ערך אבות (א) ס"ה (ע' לו ואילך).

(13) תהלים קטו, טז.

(14) יתרו יט, כ.

(15) וראה אוה"ת ויקהל (כרך ז') ע' ב'תתה: "משמע אינו כדעת המד"ר שביטל הגזירה לגמרי, אלא שירד למעלה מעשרה". ובסה"מ תרמ"ג ע' פד: "כתבו המפרשים שר"י שבגמרא חולק עם מדרש זה" (וראה לקמן הערה 20).

(16) ראה רמב"ם הל' שבת פי"ד.

(17) יתרו יט, ג.

(18) מ"ב ב, יא.

גבוה עלינו, אבל הוא רשות למטה מעשרה בערך אל השמים, ר"ל שיש עשרה מן השמים אל המקום שעמדו בו¹⁹ — דלכאורה אין זה מתאים עם מ"ש בשמו"ר ש"התחתונים יעלו לעליונים" (לשמים), כיון שלמטה מעשרה אינו שמים.

(וע"פ דא"ח — ראה ד"ה וירד ד' על הר סיני תרמ"ג, שהוא — כמדומה — אצילות שבבי"ע²⁰, ומתאים הנ"ל א"כ, שגם למטה מעשרה נקרא "שמים", אצילות, אלא שזהו אצילות שבבי"ע). — והיינו, שביטול הגזירה במ"ת פעל חידוש בקיום המצוות.

ובהקדמה — שבמצוה הרי יש ב' ענינים: (א) אדם העושה המצוה, ובמילא, פעולת המצוה היא בהאדם, (ב) והדבר שבו נעשית המצוה, ובמילא, פעולת המצוה היא (גם) בהדבר שבו נעשית המצוה.

וענין הא' (הפעולה באדם העושה המצוה) הי' גם קודם מ"ת, כי היו נשמות נעלות כו'²¹, אבל לא הי' ענין הב' (הפעולה בהדבר הגשמי שבו נעשית המצוה), כי בדבר הגשמי לא נמשך קדושה, מפני גזירה הנ"ל (שעליונים לא ירדו לתחתונים). וזהו החידוש דמ"ת, שאז נתבטלה הגזירה, ונעשית המשכת קדושה בדברים הגשמיים שבהם מקיימים המצוות²².

ד. ובזה יובן ג"כ שאלת המלאכים (שבת פח, ב) "מה לילוד אשה בינינו", דלכאורה, מה מקום לשאלתם אחרי שכבר ידעו מכבר שנותנים התורה לבנ"י,

— ופשט לשון הש"ס משמע שהי' זה (שאלת המלאכים) ביום מ"ת, אחרי שכבר ידעו מכבר שנותנים התורה לבנ"י, וא"כ, מה נתחדש אצלם ביום מ"ת שבגלל זה שאלו "מה לילוד אשה בינינו" —

אלא שהחידוש שנתחדש אצלם ביום מ"ת הי' הענין דביטול הגזירה — כי הם חשבו שגם לאחר מ"ת יהי' קיום המצוות ע"ד שקיים אברהם אבינו כו', שלא תהי' המשכת הקדושה בדברים

(19) פי' הכותב לע"י שם.

(20) ראה סה"מ תרמ"ג ע' עה: "יו"ד טפחים היינו ע"ס דאצי", וזהו למטה מיו"ד היינו למטה מאצי כ"א בבריאה". ושם ע' פה: "ולמטה מיו"ד היינו כמו שהאיר שם הוי' (אור האצילות) בבריאה".

(21) לכאורה כוננת רבינו שגם הפעולה באדם נעשית רק מצד היותם נשמות נעלות, אבל באדם סתם, לא היתה נעשית גם הפעולה באדם.

(22) ראה לקו"ש חט"ז ע' 212 ואילך.

הגשמיים, מצד הגזירה. וכשראו (ביום מ"ת) "שעלה משה למרום",
 שזהו ביטול גזירה הנ"ל (שתחתונים לא יעלו לעליונים) — הקשו איך
 אפשר זה.

והי' המענה — כי "לקבל תורה בא", ובכח התורה וענינה
 הוא "לעשות שלום" כנ"ל, היינו, לחבר עליונים ותחתונים.

ה. ובזה יובן בפשיטות הא דשבועת האבות הי' באופן ד"שים
 נא ידך תחת ירכי"23, שהטעם הוא כדי שתהי' שבועה בנקיטת חפץ
 (שבועות לח, ב עיי"ש²⁴),

— ואף שבאברהם אבינו הטעם הוא (כמ"ש בב"ר²⁵ והובא
 בפירש"י (בראשית כד' ב)) שהי' מצוה ראשונה ובאה ע"י צער כו',
 אבל הרי גם יעקב השביע כן את יוסף²⁶ —

ואינו מובן איך היתה שבועת האבות יכולה להיות בנקיטת חפץ
 דמילה — הרי "האוחז באמתו .. מביא מבול לעולם" (נדה יג,
 א)?

ואין לומר דקודם מ"ת שאני, שהרי אף קודם מ"ת כן הוא,
 כדמוכח מהראי' שמביא שם: "וכל כך למה, מפני שמוציא שז"ל, דא"ר
 יוחנן כל המוציא שז"ל חייב מיתה, שנאמר²⁷ וירע בעיני ה' אשר עשה
 וימת גם אותו", היינו, שאיסור זה הי' גם קודם מ"ת²⁸ (ואעפ"כ לא נחשב
 במצות דבני-נח, אף אם נאמר שהוא מן התורה²⁹ — כי, נכלל במצות
 ב"נ: אם בשפיכות דמים³⁰, או בגילוי עריות³¹).

ואף דנשוי מותר לאחוז באמתו³², הרי בכל זאת מחמירים על

(23) חיי שרה כד, ב.

(24) ושם: "היכי משבעינן לך .. משבעינן אותו בשבועה האמורה בתורה, דכתיב ואשביעך
 בה' אלקי השמים .. צריך לאתפושי חפצא בידך" (או ספר או תפילין, כאברהם דאתפסי'
 לאליעזר ברית מילה — פרש"י. ובתוד"ה האי: "כיון דעדיין לא נצטוו יותר הוי כספר תורה
 לגביהו").

(25) פנ"ט, ח ("לפי שנתנה להם בצער לפיכך היא חביבה ואין נשבעין אלא בה").

(26) ויחי מז, כט.

(27) וישב לח, יו"ד.

(28) וראה גם פרש"י שם: "כאילו מביא מבול, שעבירה זו היתה בידם, דכתיב כי השחית

כל בשר, ואמרו ברוחצין קלקלו".

(29) פרטי הדעות בזה — נסמנו באנציק' תלמודית ערך השחתת זרע ס"א (ע' קכט ואילך).

(30) ראה נדה שם: "כאילו שופך דמים".

(31) להדעה שנכלל ב"לא תנאף" (ראה אנציק' תלמודית שם).

(32) "אם הי' נשוי מותר" (נדה שם).

עצמם שלא לעשות כן, כדאיתא שם בתוד"ה אם³³. וא"כ, למה נשבעו בנקיטת חפץ דמילה?

ועכצ"ל, דלא הי' חפץ אחר של קדושה (מלבד מילה), דאף שקיימו כל התורה, מ"מ, לא נעשו הדברים הגשמיים (שבהם קיימו המצוות) חפץ של קדושה. והוא כנ"ל, דקודם מ"ת לא שרתה הקדושה בדבר הגשמי, והוא ע"פ גזירה הנ"ל (שעליונים לא ירדו לתחתונים).

ו. ואיך נעשה שלום בעולם בין הגשמיות (תחתונים) ורוחניות (עליונים) ע"י התורה שניתנה לעשות שלום — הוא ע"י הקדמת השלום בין יצה"ר ויצ"ט, כדרשת חז"ל³⁴ על הפסוק³⁵ "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך", "בשני יצריך", כאברהם שעשאו ליצה"ר טוב, ולא כדוד שהרגו (ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה³⁶).

ותנאי מוקדם לזה (להשלום בין יצה"ר ליצ"ט) — שביצ"ט גופא יהי' שלום בין הראש, מוח ושכל קר, והלב, שענינו רגש, מדות, אע"פ שהראש והלב חלוקים זמ"ז בטבעם.

ועד"ז צ"ל שלום בבני-אדם בין בעלי מוחין (שעיקרם מוח ושכל) לאנשים פשוטים (שעיקרם לב ורגש), אף שחלוקים הם זמ"ז בטבעם, שמצד השכל יש חילוקי דרגות, וכפי שרואים בבעלי מוחין שיש בהם כמה דרגות, ומתנשאים על האנשים פשוטים שאין שכלם מפותח, משא"כ מצד נקודת הלב כולם שוים, גם אנשים פשוטים.

וז"ש³⁷ "אני ישנה" — בגלותא³⁸ — (ואעפ"כ) "ולבי ער", דקאי על נקודת היהדות³⁹ שישנה אפילו בקל שבקלים, ונתעוררת כשנוגע בענין שבאמונה (כמבואר בסש"ב פי"ח"ט). וז"ש המהרש"א

(33) בנוגע לרבי, "שהי' נשוי והי' מחמיר על עצמו" (וכ"ה בנוגע לכאו"א מישראל — כמובא להלכה: טשו"ע או"ח ס"ג סי"ד. שו"ע אדה"ז שם (ס"י) — במהדו"ב. סכ"ב — במהדו"ק)).

(34) ברכות רפ"ט. ספרי ופרש"י ואתחנן ו, ה.

(35) ואתחנן שם.

(36) ושם (ובפ"מ): "אברהם אבינו עשה יצר הרע טוב, דכתיב ומצאת את לבבו (שתי לבות, שאף יצה"ר שלו החזירהו לטוב) נאמן לפניך .. אבל דוד לא הי' יכול לעמוד בו (לעשות שלום עמו) והרגו בלבבו, מ"ט ולבי חלל בקרבי".

(37) שה"ש ה, ב.

(38) זח"ג צה, א.

(39) שהתגלותה בלב דוקא, ולא במוח (המשך תרס"ו ע' ס ואילך. ובכ"מ). — ועפ"ז יומתק

הדיוק "ולבי (דוקא) ער".

בחדא⁴⁰ ג"מ כמות (כג, ב) בענין רמ"ח מ"ע שהם כנגד רמ"ח אברים, אשר "אנכי" (נקודת היהדות) הוא כנגד הלב. וזהו שחידש הבעש"ט במעלת אנשים פשוטים, וכמ"ש אדמו"ר הזקן על הפסוק⁴¹ "והסנה איננו אוכל" (קונטרס שיקאגא⁴²).

ז. ונוסף על פעולת התורה לעשות שלום בעולם, ישנה גם פעולת התורה לעשות שלום באדם גופא⁴³:

מציאות האדם מורכבת מחיבור נשמה וגוף. והפעולה דמ"ת היא לעשות שלום ביניהם — שאופן העבודה של הנשמה עם הגוף יהי בשלום, ושלא ע"י סיגופים ותעניות, וכפירוש הבעש"ט על הפסוק⁴⁴ "כי תראה חמור גו'" (היום יום ע' כג⁴⁵) "שלא בזו הדרך (של סיגופים ותעניות) ישכון אור התורה".

ח. וע"פ האמור לעיל (ס"א) שענין הנישואין שייך לתורה, מובן, שגם בנישואין (כמו בתורה) מודגש ענין השלום — שזהו שבנישואין אומרים "אשר ברא כו' שלום כו"⁴⁶, וביבמות⁴⁷ איתא שאז (ע"י נישואין) שרוי שלום, כי:

הרי בלא אשה — "אדם מביא חטים חטים כוסס כו' (בתמי',

(40) ושם: "ובפסיקתא אני ישנה ולבי ער זה הקב"ה .. מנין שהקב"ה לבן של ישראל שנאמר צור לבבי וחלקי אלקים וגו'. הכוונה בזה כי כל רמ"ח אברים נגד העשיים, ואבר הלב נגד עשה של אנכי, כמו שהלב הוא שורש של כל רמ"ח האברים וחיותם כן היא מצות האמונה היא כלל ומקור של רמ"ח העשין .. וזהו שאמר שמצות אנכי שהיא אמונתו ב"ה הוא ער ונגד לבן של ישראל".

(41) שמות ג, ב.

(42) ושם (ע' 3-22 נדפס גם בסה"ש תש"ב ע' 7-46), "ש"סנה" קאי על אנשים פשוטים, שאצלם דוקא ישנה "לבת אש", "שלהבת אש לבו של אש", תשוקה גדולה לאלקות שאי אפשר לרוותה כו', שזהו"ע ד"איננו אוכל".

(43) נוסף על השלום ביצ"ט גופא (בין הראש ללב) ובין יצה"ר ויצ"ט — חלק הרוחני של האדם.

(44) משפטים כג, ה.

(45) ושם (כח שבט): "כי תראה חמור — כאשר תסתכל בעיון טוב בהחומר שלך שהוא הגוף, תראה — שונאך — שהוא שונא את הנשמה .. ואולי יעלה בלבבך — וחדלת מעזוב לו — שיוכל לקיים שליחותו, כי אם תתחיל בסיגופים לשבור את החומריות, הנה לא בזו הדרך ישכון אור התורה, כי אם — עזוב תעזוב עמו — לברר את הגוף ולא לשבור בסיגופים".

(46) בברכה אחרונה דברכת נישואין: "אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה כו' אהבה ואהבה שלום כו'".

(47) סב, ב ("כל אדם שאין לו אשה שרוי .. בלא שלום").

וכי אדם אוכל חיטין כמות שהן כו'), לא נמצאת מאירה עיניו ומעמידתו על רגליו⁴⁸.

והטעם (בפנימיות הענינים) שדוקא האשה מכינה את החטים שיהיו ראויים למאכל אדם — כי, האדם מצד עצמו הוא למעלה ממזון גשמי, שהרי מהו השייכות ל"אדם", לשון אדמה לעליון⁴⁹, שיהי' ניזון מענינים הגשמיים, וזה שהאדם ניזון מענינים גשמיים נעשה ע"י האשה, היינו, שהאשה עושה שלום בין האדם (אדמה לעליון) לענינים הגשמיים, והאשה עושה זאת ע"פ הוראות התורה ש"כל נתיבותי שלום"⁵⁰, שלכן בכחה לעשות שלום וחיבור בין רוחניות לגשמיות.

(48) יבמות סג, א (ובפרש"י).

(49) ראה עש"מ מאמר אכ"ח ח"ב פל"ג. של"ה ג, רע"א. כ, ב. ועוד.

(50) משלי ג, יז. — וראה רמב"ם סוף הלי' חנוכה (הנ"ל ס"ב): "כל התורה ניתנה לעשות

שלום בעולם, שנאמר דרכי' דרכי' נועם וכל נתיבותי' שלום".